Rovnobežné premietanie

Geometria (3)

Barbora Pokorná

KAG, FMFI UK

2020

Definícia rovnobežného premietania

- nech $\varepsilon \subset \mathbb{E}^3$ je rovina
- nech l je priamka rôznobežná s ε
- rovnobežné premietanie je zobrazenie R, ktoré každému bodu $A \in \mathbb{E}^3$ priradí bod $A_1 \in \varepsilon$, ktorý je priesečníkom priamky l^A $(A \in l^A, l^A \parallel l)$ a roviny ε
- označenie: $R\colon \mathbb{E}^3 \to \varepsilon$

  $R\colon A \mapsto A_1 = l^A \cap \varepsilon$

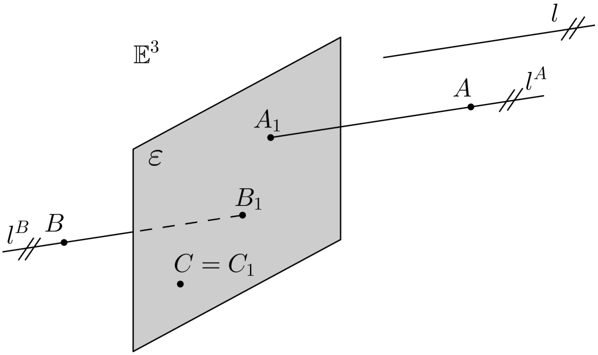

Obr. 1: Rovnobežné premietanie.

Pojmy súvisiace s rovnobežným premietaním

- priemetňa – rovina ε, do ktorej premietame
- osnova premietania – osnova priamky l
- premietacia priamka bodu – priamka l^A, $l^A \parallel l$
- rovnobežný priemet bodu A – bod $A_1 = l^A \cap \varepsilon$
- premietacia rovina – rovina rovnobežná s priamkou l
- rovnobežný priemet U_1 útvaru U – množina rovnobežných priemetov všetkých bodov U
- premietací útvar objektu U – množina bodov premietacích priamok všetkých bodov útvaru U

Invariantné vlastnosti rovnobežného premietania

- incidencia útvarov (ak $A \in p \Rightarrow A_1 \in p_1$)
- rovnobežnosť priemetov rovnobežiek (ak $p \parallel q \Rightarrow p_1 \parallel q_1$)
- zachováva deliaci pomer (platí, že $(ABC) = (A_1B_1C_1)$ pre $A, B, C \in p$ takej, že $p \nparallel l$)

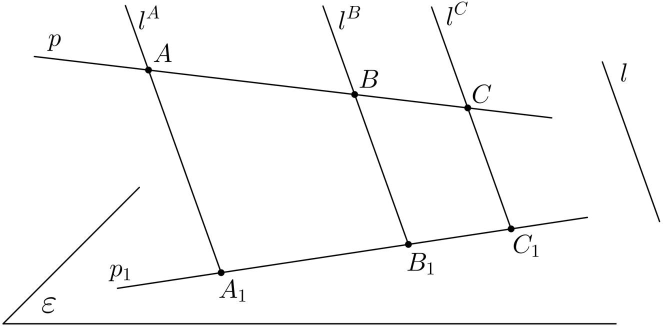

Obr. 2: Rovnobežné premietanie zachováva deliaci pomer.

Rovnobežný priemet priamky

PRÍKLAD

Nech premietaným objektom je priamka a.

- ak a nie je osnovová priamka
  premietací útvar: osnovová rovina λ
  $$\lambda\colon\ a \subset \lambda, \lambda \parallel l$$
  rovnobežný priemet: priamka $a_1 = \lambda \cap \varepsilon$

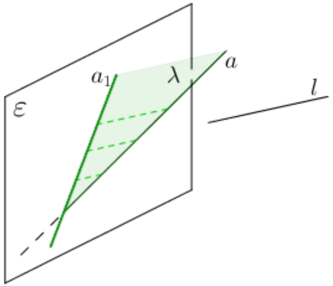

- ak a je osnovová priamka
  premietací útvar: premietacia priamka
  rovnobežný priemet: bod

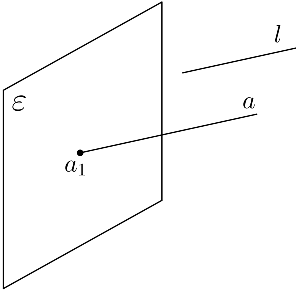

Rovnobežné priemety dvojice priamok

PRÍKLAD

Uvažujme priemety priamok a, b, $a \neq b$, pričom žiadna nepatrí do osnovy premietania.

- a) Ak sú priamky a, b rovnobežky, tak aj priamky a_1, b_1 sú rovnobežky (príp. totožné).
- b) Ak sú priamky a, b rôznobežky, tak priamky a_1, b_1 sú alebo rôznobežky alebo sú totožné.

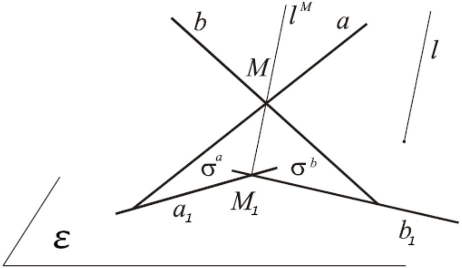

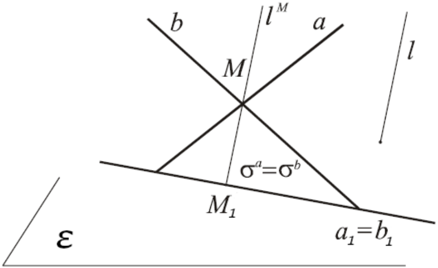

c) Ak sú priamky a, b mimobežky, tak a_1, b_1 sú alebo rôznobežky alebo dve rôzne rovnobežky.

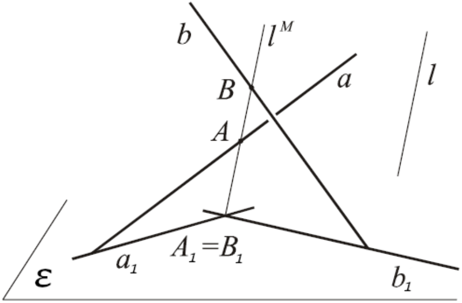

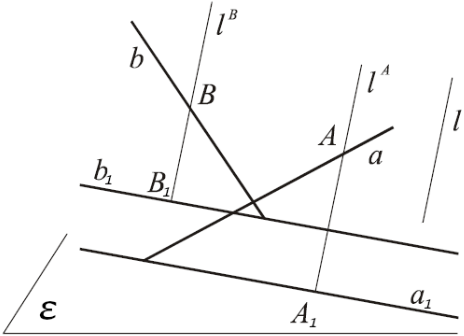

Rovnobežný priemet n-uholníka

PRÍKLAD

Nech premietaným objektom je úplný rovnobežník $ABCD$ (t. j. hranica aj vnútro) v rovine α.

- ak α nie je osnovová rovina
  premietací útvar: štvorboký hranolový priestor
  rov. priemet: rovnobežník $A_1B_1C_1D_1$ aj jeho vnútro

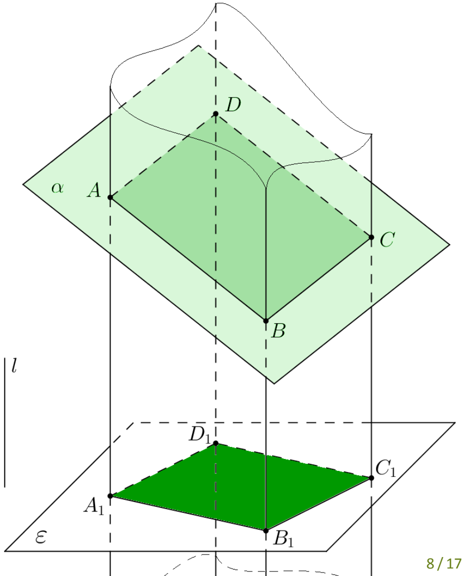

Rovnobežný priemet n-uholníka

- ak α je osnovová rovina
  premietací útvar: rovinný pás $l^D l^B$
  rov. priemet: úsečka $D_1 B_1$

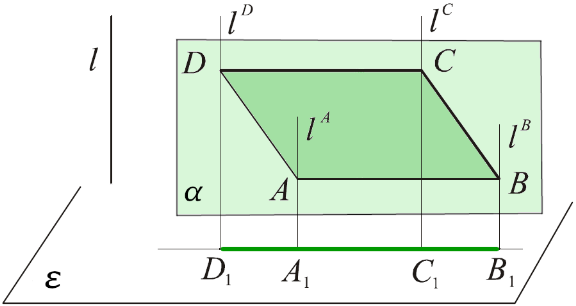

PRÍKLAD

Nech premietaným objektom je kružnica $k \subset \alpha$.

- ak α nie je osnovová rovina
  premietací útvar: kružnicová valcová plocha
  rovnobežný priemet: elipsa

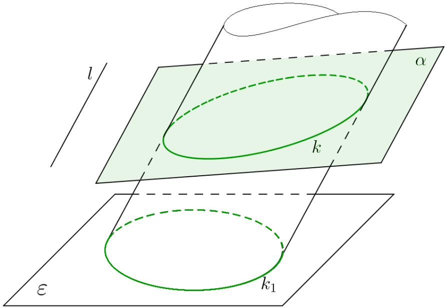

- ak α je osnovová rovina
  premietací útvar: rovinný pás
  rovnobežný priemet: úsečka

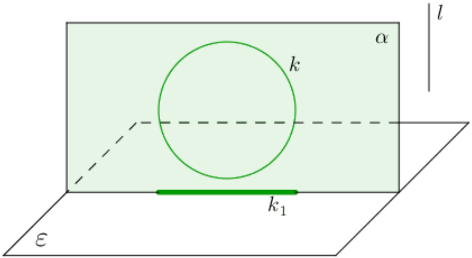

PRÍKLAD

Nech premietaným objektom je guľa G.

premietací útvar: kruhový valcový priestor V

rovnobežný priemet: elipsa a jej vnútro

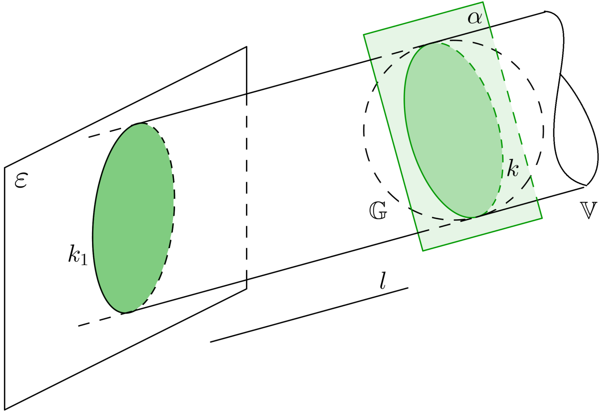

Obr. 3: Rovnobežný priemet gule.

Pohlkeho – Schwarzova veta

- znenie základnej vety šikmej axonometrie uviedol Karl Pohlke r. 1860
- dôkaz urobil jeho žiak H. Schwarz a neskôr dokázal zovšeobecnené tvrdenie

VETA

Ľubovoľné tri komplanárne úsečky $O_aE_a^x$, $O_aE_a^y$, $O_aE_a^z$ s vlastnosťou, že najviac tri z bodov O_a, E_a^x, E_a^y, E_a^z sú kolineárne, možno považovať za rovnobežný priemet troch úsečiek OE^x, OE^y, OE^z (neležiacich v jednej rovine), pre ktoré sú známe pomery ich dĺžok a vzájomné uhly.

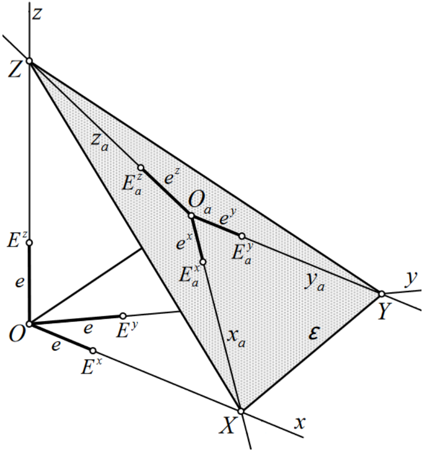

Uhol premietania

- uhol premietania – odchýlka (veľkosť uhla) premietacej priamky s priemetňou
  $\varphi = \measuredangle l, l^*$, kde l je premietacia priamka a l^* je jej kolmý priemet do priemetne ε

- kolmé (pravouhlé) premietanie – uhol premietania je pravý, t. j. $\varphi = 90^\circ$ (čiže $l \perp \varepsilon$)
- šikmé (kosouhlé) premietanie – uhol premietania je ostrý, odporúča sa $\varphi \in (60^\circ, 90^\circ)$

- šikmé premietanie pre $\varphi = 63.4^\circ$
- nie je zobrazovacou metódou v ponímaní deskriptívnej geometrie, lebo zobrazenie nie je bijektívne
- pre naše potreby to nevadí, lebo využívame iba rovnobežné priemety význačných bodov

- priemetňa ε je totožná s rovinou xz
- smer premietania určuje priamka s
- uhol $\varphi = 63.4^\circ$ zabezpečí, že
$$\frac{|O_a E_a^y|}{|OE^y|} = \operatorname{cotg} \varphi = \frac{1}{2}$$
- dĺžky na osiach x a z sa zachovávajú

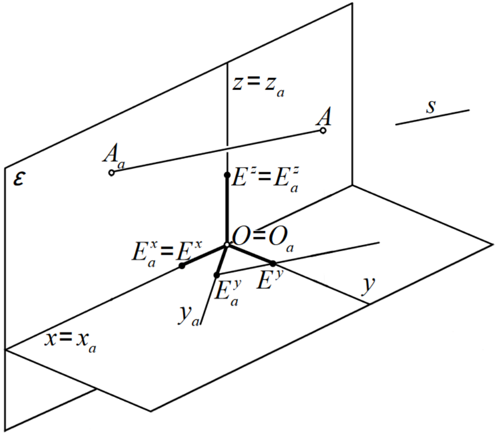

Obr. 4: Rovnobežný priemet štvorstena $OE^xE^yE^z$ do priemetne ε je útvar $O_aE_a^xE_a^yE_a^z$.

Voľné rovnobežné premietanie v nákresni

- pod pojmom nákresňa rozumieme tabuľu, zošit, monitor
- súradnicová sústava nákresne: Px_1x_2
- rovnobežný priemet štvorstena $OE^xE^yE^z$ do nákresne je rovinný útvar $O_aE_a^xE_a^yE_a^z$, ktorý nazývame axonometrický osový kríž
- priamky $x_a = O_aE_a^x$, $y_a = O_aE_a^y$, $z_a = O_aE_a^z$ sú axonometrické osi

- umiestnenie axonometrického osového kríža $O_aE_a^xE_a^yE_a^z$ do nákresne spĺňa podmienky:

$$P = O_a$$
$$x_1 = x_a$$
$$x_2 = z_a$$
$$\omega = \sphericalangle\, x_1y_a$$

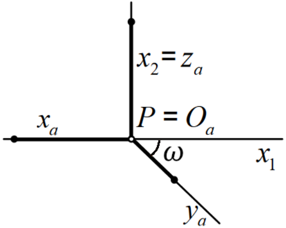

Obr. 5: Súradnicová sústava v nákresni.

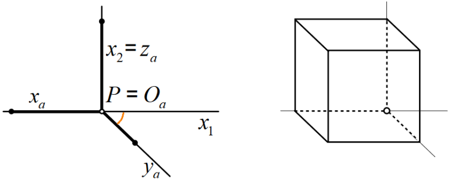

Obr. 6: Ak uhol $\omega = 45°$, tak priemet útvaru nazývame nadhľad zľava.

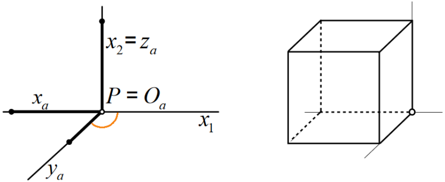

Obr. 7: Ak uhol $\omega = 135°$, tak priemet útvaru nazývame nadhľad sprava.

Zoznam použitých obrázkov

- obr. 1, 2, 3: A. Mackovová
- obr. na slajde 5, 7, 9: A. Mackovová
- obr. na slajde 6, 8: P. Klenková, *Stereometria*, 2006
- obr. 4, 5, 6, 7, obr. na slajde 12: S. Kudličková, *Zobrazovacie metódy rovnobežného premietania*